

Проект «Портал Шевченка» [3] дає змогу використовувати для вивчення інформації про життя і творчість українського поета методи системно-онтологічного аналізу, побудови інформаційних моделей; інструменти формування е-сценаріїв, створення таксономій і їх графічного відображення, формування інтерактивних 3D-панорам. Вказані методи й інструменти значною мірою трансформують процес наукового аналізу, розширюючи дослідницькі можливості.

Матеріалом для здійснення досліджень у межах проекту «Портал Шевченка» слугують оцифровані рукописи поета й архівні матеріали, оцифровані мистецькі твори, що включають живопис і графіку, оснащені коментарями і роз'ясненнями, оцифровані дослідницькі матеріали, що охоплюють різні видання літературних творів, наукові розвідки, літературознавчі студії і переклади, а також сукупність мультимедійних об'єктів, пов'язаних із творчістю Т. Шевченка, яку формує велика кількість 3D-турів, теле- та радіопередач, музичних репрезентацій, аудіокниг.

Своєрідність навігації порталу, що забезпечує необхідні інструменти для реалізації дослідницьких завдань, зумовлюється структуруванням інформації за тематичними, архітектонічними, хронологічними параметрами, наявністю наскрізних структурно-семантичних ліній, а також широкими можливостями поглибленого пошуку визначених понять. Вказані особливості проекту «Портал Шевченка» створюють передумови для інформаційного й інтерпретаційного переформатування шляхом творення різноманітних систем інтерактивних документів і мультимедійних засобів, а також їх комбінацій у межах концептуальної парадигми шевченкознавства.

Отже, важливими аспектами цифрової гуманітаристики є формування нових операційних можливостей досліджень, зумовлених застосуванням цифрових інструментів, а також трансформація цифрових інструментів у компоненти сучасного мистецького осягнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Berry D.M., Fagerjord A. Digital Humanities: Knowledge and Critique in a Digital Age. Cambridge: Polity, 2017.
2. Портал Шевченка. URL: <http://kobzar.ua/> (дата звернення 04.10.2022).
3. Онтологічний кабінет дослідження життя та творчості Тараса Шевченка в середовищі науково-освітнього порталу KOBZAR.UA: монографія / С.О. Довгий та ін. Київ: Інститут обдарованої дитини, 2016. 175 с.

*Олена БАРАНОВСЬКА
(Київ, Україна)*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

У сучасній педагогічній науці гуманістична освітня парадигма передбачає повну і завершену підготовку дитини до життя здебільшого через розви-

ток його індивідуальності та формування особистості. Ключовим поняттям виступає поняття «індивідуалізація навчання». В педагогічній літературі терміни «індивідуалізація навчання», «індивідуалізоване навчання», «індивідуальне навчання» іноді застосовуються як синоніми. Проведемо порівняльний аналіз цих термінів та визначимо їхню ієрархію. Поняття «індивідуалізація навчання» в науковій літературі розглядається як педагогічний принцип побудови системи відносин учня з учителем, де враховуються і розвиваються індивідуальні особливості кожного учасника. Поняття «індивідуалізоване навчання» визначається як вид навчання, що здійснюється на засадах індивідуалізації із застосуванням відповідних технологій, метою якого є розвиток індивіда згідно з його здібностями і в притаманному для нього темпі. Тобто це навчання за індивідуальними програмами, змістом, формами, засобами, темпом, формами контролю і оцінювання, де передбачається всебічне вивчення особливостей учнів (їхніх потреб, інтересів, здібностей і можливостей), наявність відповідно підготовлених учителів, адаптованих та індивідуалізованих курсів, програм, розвинена матеріально-технічна база. Поняття «індивідуальне навчання» застосовується тоді, коли мова йде про *форму, модель організації навчального процесу*, за якої вчитель взаємодіє лише з одним учнем; один учень взаємодіє лише із засобами навчання (книги, комп'ютер тощо); двоє учнів взаємодіють між собою (взаємонавчання) без участі вчителя [1; 2].

Визначення термінів «індивідуалізація навчання» та «індивідуалізований підхід» мають спільну площину, але їхня ієрархія розглядається по-різному. Г. Селевко вважає, що поняття «індивідуалізація навчання» є більш вузьким поняттям, ніж поняття «індивідуалізований підхід». «Індивідуалізація навчання» визначається з двох ракурсів: як організація навчального процесу, за якої вибір способів, прийомів, темпу навчання зумовлюється індивідуальними особливостями учнів; як різні навчально-методичні, психолого-педагогічні та організаційно-управлінські заходи, що забезпечують індивідуалізований підхід. О. Кірсанов доводить, що «індивідуалізація навчання» – більш широке поняття, ніж поняття «індивідуалізований підхід»: перше передбачає і діяльність вчителя, і діяльність учнів, причому на всіх етапах процесу навчання», а друге – тільки діяльність вчителя. Тож індивідуалізований підхід в навчанні розглядається як принцип індивідуалізації навчальної діяльності, а індивідуалізований (індивідуальний) підхід є складовою частиною індивідуалізації навчальної діяльності. Є. Рабунський пов'язує ці поняття таким чином: індивідуалізація навчання – особлива організація навчального процесу в колективі класу, спрямована на здійснення вимог індивідуалізованого підходу. О. Савченко зауважує, що індивідуалізований підхід в шкільній практиці знаходить вияв у врахуванні типових особливостей учнів; на уроці здійснюється через групові диференційовані завдання з включенням окремих індивідуальних завдань.

В дидактиці фігурує цілий ряд понять, які базуються на основному понятті «індивідуалізація навчання»: «індивідуалізований підхід», «індивідуаль-

ний підхід», «індивідуалізоване навчання», «індивідуальне навчання», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальна траєкторія навчання», «індивідуальний освітній маршрут», «індивідуальна освітня програма», технології індивідуалізації навчання тощо. Л. Шелестова, аналізуючи ці поняття, акцентує на тому, що «траєкторія» та «маршрут» не одне те саме. Розмежовуючи поняття «індивідуальна освітня траєкторія» та «індивідуальний освітній маршрут», автор зазначає, що перше – це лінія учня в його саморозвитку з властивими йому своєрідними неповторними рисами (тобто вплив навчання на зміни особистості учня); друге – завчасно намічений шлях отримання освіти на основі індивідуальної програми з урахуванням його досвіду, рівня його навчальних потреб і можливостей [4]. Інструментом формування ключових компетентностей, організації активної пізнавальної діяльності учнів, засобом для застосування педагогічних технологій індивідуалізованого навчання, є сучасний підручник [5]. Отже, кожне із проаналізованих понять має свою специфіку і розкриває певні елементи навчального процесу від його принципів до форм і методів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барановська О.В. Змішане навчання у початковій школі: нові форми взаємодії: Методичні рекомендації. Київ: «Фенікс», 2021. 64 с.
2. Барановська О.В. Індивідуалізація навчання: здобутки, труднощі, перспективи. *Innovative technologies in science and education. Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference*. Jerusalem, Israel, 2021. Pp. 159–164.
3. Барановська О.В. Теоретико-методологічні основи індивідуалізації навчання в початковій школі. *Theoretical foundations of the functioning of Education. Ways to improve the effectiveness of educational activities: collective monograph*. International Science Group. Boston: Primedia Launch, 2021. Pp. 16–23.
4. Шелестова Л.В. Індивідуалізація навчання: аналіз трактовок понять. *Editorial Board*, 2022. С. 268.
5. Трубачева С., Барановська О. Компетентнісно орієнтовані педагогічні технології в структурі шкільного підручника. *Проблеми сучасного підручника: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Мінськ, 18–19 трав. 2018 р.)*. К.: Педагогічна думка, 2018. С. 81–85.

Ірина БЕБИЧ
(Дрогобич, Україна)

ПАРНІ ТА ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Початкова школа – новий етап для дитини, який дуже складний і важливий для становлення її як особистості. Тут дитина не тільки отримує предметні знання, але вчиться вчитися в колективі своїх однолітків, налагоджувати